

PRAVICA

Glasi krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/1 — Nefrankrana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.—, za štiri leta Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglas po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročila na upravo Jugoslovanske tiskarne, Kolportažni oddelek, Poljanski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

Ali je to sporazum?

Ko se je uzakonjeval pravilnik za volitve delavskih in nameščenskih zaupnikov, se je v prvi vrsti poudarjala misel, da je ta pravilnik sad sporazuma med delodajavci in delojemavci. Nekateri so hoteli v tem videti pričetek nove dobe v naši družbi; namreč da bo nastal nekak socialni mir, medsebojno spoštovanje in razumevanje težnj obojestranskih taborov, tistih, ki imajo moč in premoženje, in tistih, ki so odvisni od prvih. Mi, ki poznamo položaj, smo postali takoj neverni. Bali smo se, da bodo podjetniki prezrli namen in cilj zakonodajavca ter, kakor vse odločbe, pa naj bodo take ali take, izkoristili zase, da postavijo še bolj trdno svojo peto na tilnik delavca. Naša bojazen je postala dejstvo. Iz mnogih šopkov z vrhov kapitalističnega sovraštva in nasilja, bomo navedli le nekaj najbolj drastičnih.

Znano je, da je delavstvo v tekstilni industriji najbolj zapostavljeno in izkoriščano. To vedo v prvi vrsti podjetniki. Saj imajo natančne računske zaključke. So slučajni, da dela delavka celi teden najmanj po 8 ur na dan. In kljub temu znaša njen tedenski zaslužek 60 Din. Pa take delavke niso novinke. Že nagon po samoohranitvi sili delavstvo, da prične misliti na zboljšanje svojega položaja. Najsigurnejši pripomoček je pa delavska strokovna organizacija. Do tega prepričanja so prišli tudi mučeniki v neki tekstilni tovarni in so se organizirali. Vodstvu to ni bilo ljubo. Čez nekaj časa se je dvignilo, ravnatelj je podpisal polo, namreč zgoraj, za njim pa še ostali vodilni pomočniki. In s temi znamenji opremljena pola je krožila od oddelka do oddelka, od delavca do delavca, od delavke do delavke. Dobili so kmalu do 200 podpisov. In čez noč je nastala nova organizacija: Neodvisna tovarniška strokovna organizacija. Menimo, da je v Sloveniji prva tovrstna organizacija, da jo je ustanovilo

delavstvo — seveda na povelje — delavsko organizacijo za brambo interesov delodajavca, torej bojna organizacija napram samim sebi. To je še za Balkan preveč, kaj šele za Slovenijo. Ampak je tako.

Drugi slučaj. Tudi iz Gorenjske. V smislu navodil (§ 9) je zavednejši delavec zaposil od vodstva podjetja, da mu naj javi potrebno število najdlje zaposlenih tovarišev, da bodo mogli sestaviti volivni odbor. Kaj se je zgodilo? Delavca ne ščiti niti zakon. Podatkov ni dobil, pač pa je bil prestavljen od stroja k delu na dvorišče.

To dokazuje: Pri nas podjetniki nočejo sporazuma, ker so proti pravici. Naši podjetniki so v svojem naziranju tako nizko padli, da ne priznavajo delavca za človeka, ki ima kot tak pravico do svojega mesta v človeški družbi. Naši podjetniki odrekajo delavcu priznanje, da je tudi on sočinitelj v gospodarstvu. Naš podjetnik vpoštevava samo svoj kapital, ki naj se brez dela veča v brezkončnost, delavčev kapital — delo pa zanika, namreč v tem smislu, da bi bil ta kapital dobičkanosen za delavca. Priznava pa delavčev kapital kot fundament za večanje njegovemu kapitalu. In tako naziranje tvori bazo moderne gospodarstva. Ker je baza nemoralna, je nemoralno tudi moderno gospodarstvo, nemoralno je pa tudi mišljenje celotne družbe, ki se klanja temu gospodarstvu.

Kdor more govoriti o kakem sporazumu z družbo s tako miselnostjo, ni več optimist, gre preko njega. Delavstvo se mora zavedati, da mora predrugačiti miselnost sedanje družbe najprej v sebi, potem v celotni družbi. To je naša revolucija. Brez te revolucije ni napredka in bodočnosti. Ko bomo dovršili to revolucijo, bomo mogli in smeli govoriti o sporazumu. Dotlej pa velja boj na celi črti.

Osnutek uredbe o odpiranju in zapiranju trgovin.

Ta uredba je velike važnosti. To dokazuje tudi veliko vrvenje in razburjanje, ki ga je povzročil ta osnutek. Pišejo se protestni članki, privatni nameščenci sklicujejo protestne shode, skratka šimfanje. Prav je, da nastopajo tudi privatni nameščenci. Ampak njihov nastop je tukaj precej odveč in malo resen. Zakaj? V svojem pojasnilu, ki ga je napisal za nedeljskega »Slovenca« minister Gosar sam, prizna, da ni ta osnutek tak, da bi bil z njim zadovoljen on sam, še manj pa nameščenci. Tukaj je mogoče le eno: Ali se zadovoljiti s pravilnikom, ki je odsev naših razmer, ki pa vendar poseže v to zmešnjavo raznih uredb in predpisov, ki vladajo v tem pogledu v naši državi ali pa biti brez uredb. Uredbo treba mirno in resno študirati. Če je več dobrega kakor pa slabega, se sprejme. Če ne, se zavrne. Ravno v ta namen je sklical dr. Gosar anketo 7. in 8. februarja v Beograd. Tam je pravo polje za nastop in za pojasnilo. Tam je mogoče doseči tudi u m a k n i t e v osnutka, če se ne bodo dale doseči zadovoljive izpremembe. To je resnica. Demagoško pa ne očitati indirektno ministru reakcionarnost in ne vem kaj še vse, kakor je to napravila Zveza privatnih nameščencev, koje predsednik je g. Pfeifer, tajnik Delavske zbornice v Zagrebu. O tem je že znano, da mu je objektivnost precej neznana. Samo, kje so bili vsi ti gospodje takrat, ko se je izdal zakon o zaščiti delavcev. Takrat bi bilo treba protestirati. Kajti največ določil uredbe bazira ravno na citiranem zakonu.

Uredba sama predstavlja celoto, ker so v njej združena vsa določila, ki so potrebna za ureditev časa o odpiranju in zapiranju trgovin ter za ureditev delovnega časa pomožnega osebja. Nekdanji osnutek bivšega ministra za socialno politiko dr. Behmena je namreč izdal v tem oziru dve naredbi, kar ni bilo v korist stvari same.

Pri osnutku je važno tudi to, da naj bi veljala ta uredba za vsa podjetja, tudi za ona, ki nimajo pomožnega osebja. In to je velikega pomena z ozirom na konkurenco, ki bi sicer onemogočala točno izvedbo uredbe v praksi.

Uredba sama ima dva glavna dela: *Odpiranje in zapiranje trgovin ter delovni čas pomožnega osebja*. Ta dva glavna dela se delita še v pododdelke.

a) *Odpiranje in zapiranje trgovin* ob delavnikih se vrši v času od 1. aprila do 30. septembra med 6. uro zjutraj in 8. uro zvečer. V dobi od 1. oktobra do 31. marca pa se ne smejo odpreti pred 7. uro zjutraj in 7. uro zvečer. Kjer pa zahtevajo klimatske in krajevne razmere, pa se smejo trgovine odpreti že ob 4. uri zjutraj, zaprte pa morajo biti najkasneje ob 10. uri zvečer. (§§ 1, 2.)

Veliki župani odn. mestne uprave pa določajo po zaslišanju pristojnih zbornic, kdaj se odpirajo in zapirajo trgovine v posameznih krajih. Kjer je le količjak mogoče, se mora čas odpiranja in zapiranja trgovin skladati z delovnim časom pomožnega osebja. (§ 3.) Opolodanski odmor traja najmanj eno uro.

§§ 4. do 13. obsegajo izjemna določila od predpisov §§ 1, in 2. V smislu teh določil smejo biti nekatera podjetja odprta do 9. odn. do 10. ure zvečer (pekarije, mesarije itd., prodajalne v kopaljških, slaščičarne, brivnice pred nedeljo ali praznikom). Veliki župani odn. uprave mest morejo dovoliti, da so lokali v nekaterih krajih odprti celo do 12. ure ponoči. Opoldanskega odmora nimajo gostilne, kavarne, podjetja za prevoz blaga itd.

b) *Nedeljski počitek* je v principu priznan (§14). So pa tudi v tem pogledu izjeme. Te izjeme veljajo za celodnevno delo, za dopoldansko ali pa samo le za nekaj ur.

Ves dan je dovoljeno delo v gostilnah, kavarnah, javnih lokalih, fotografskih ateljejih itd.

Dopolodne smejo biti odprta podjetja za nakladanje in izkladanje blaga na železnicah, v pristaniščih, pekarnice, mesarije, brivnice, cvetličarne in slično.

Dve uri dopoldne pa smejo biti odprte trgovine v onih krajih, kjer je manj kakor 10 000 prebivalcev in kamor prihajajo ljudje ob nedeljah v velikih množicah. Kdaj se odpirajo in zapirajo trgovine v takih krajih, določujejo veliki župani odn. uprav mest.

Delovni čas pomožnega osebja. a) Ob delavnikih je določen 8-, 9- in 10 urni čas, in sicer po značaju podjetja.

8 urni delovni čas velja za banke, za zavarovalnice, za ključavničarje, kovače, kotlarje, za kemične pralnice, za strojarne in slične.

9 urnik velja za trgovine in druge obrti.

10 urni delovni čas je vpeljan v prodajalnah svežih živil, tobaka, v podjetjih za prevoz potnikov in v pletarski stroki.

Nočno delo je prepovedano ženskam in mladoletnim izpod 18 let.

H koncu še eno. Naša težava je, da smo sestavljeni v upravnem in zakonodajnem oziru iz tako različnih sistemov. Dokler bodo vladale te difference v državi, ni upanje na zboljšanje. Treba bo pristopati k enotnosti. V takih slučajih so pa vendar potrebne žrtve. Na obeh straneh, na oni, ki je naprednejša še več. S tem pa nočemo reči, da ni potreben boj. In prav je, da gremo vsi, delavci in nameščenci skupno v boj za 8 urnik. Samo ta naj mora biti vedno na višku. Nikoli v demagogiji. Ta demoralizira in degenerira mišljenje in duše mas. To pa ni napredek in tudi ne v interesu bojevnikov. Kajti boj je mogoče dobojevati le takrat, če ga bodo vodili značajni z visoko moralno kvalifikacijo in če ga bo istotako podpirala na moralni višini stoječa masa.

Političen pregled.

1. februar je bil za razvoj političnega položaja velepomemben. V demokratskem klubu je prišlo enkrat končno do odločilnega glasovanja. Po brezuspešnih poskusih, sestaviti resolucijo, za katero bi bili tako Davidovičevi kot Marinkovičevi pristajali, je pridobil Davidovič za svojo resolucijo 36, Marinkovič pa 21 glasov. V resoluciji se konstatira, da se nahaja država v zelo slabem gospodarskem položaju in da sedanja vlada ni storila v smeri omiljenja gospodarske krize to, kar bi morala in lahko storila in da je treba, da se v svrhu uspešnega dela dela za koncentracijsko vlado vseh strank, ki jim je blagostanje naroda prva zapoved. Razumljivo, da iz tega demokratski ministri niso mogli izvajati drugega kot da so podali ostavke. Nadaljni razvoj: Kralj ostavke demokratskih ministrov ne sprejme. Spaho izjavlja, da ostane v vladi. Dva bloka sta očitna. Blok »demokracije« se formira oficijelno. V petek gre vlada pred skup-

ščino. »Celokupna demokracija« s svojimi predlogi propade. Socialist Petijan se pod firmo zagovornika čiste demokracije druži s Pribičevičem. V soboto zopet skupščina. Vlada ima večino. Tudi v pondeljek še večina. Vsi zavlačevalni predlogi opozicije so bili zavrnjeni. Vlada izjavlja, da hoče sprejeti davčni zakon in proračun in nato odstopiti. V torek 7. t. m. je v razpravi zadnje poglavje novega davčnega zakona, ki se tudi v podrobni debati sprejme. Vlada ima 160, opozicija pa 89 glasov. — Kakor se glase poročila iz Beograda bo vlada odstopila. Računa se z delovno vlado, ki bi jo tvorili radikali, SLS, Spaho in Radič. Na zadnji seji narodne skupščine je namreč Stjepan Radič po svoji navadi precej ostro napadel Davidoviča kot nerealnega človeka, s katerim sodelovanje ni mogoče. Koliko je na Radičevo govorjenje dati, bo dokazal bližnji razvoj. — Finančni minister dr. Bogdan Markovič se je vrnil iz inozemstva, kjer je pripravljal teren za najetje večjega posojila. Kakor je ob svojem prihodu izjavil, bo dobila naša vlada od dveh finančnih skupin, ameriške in angleške, posojilo v znesku 13.880 milijonov dinarjev in sicer za javna dela. — V Beogradu so se tudi pričela posvetovanja komisije za redukcijo fakultet. Komisija je zahtevala od prosvetnega ministra dr. Kumanudija, da umakne iz proračunskega zakona za l. 1928./1929. čl. 44, na kar pa minister ni pristal. Komisija bo s svojim delom nadaljevala.

Jeseniški kovinarji v nevarnosti za svoje pridobitve.

Kovinarji v tovarni Kranjske industrijske družbe na Jesenicah so bili vedno člani bratovskih skladnic. Kot taki so si pridobili tekom dolgoletnega plačevanja prispevkov veliko pravic ne le za slučaj bolezni in nezgode, ampak tudi za slučaj onemoglosti in starosti. Do leta 1926. je bilo vse v redu. Tega leta se je pa spomnil Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu, da ne spada delavstvo v teh tovarnah pod rudarsko zavarovanje, ker nima tovarna več v obratu svojih rudnikov, vsled česar tudi da ni pod nadzorstvom rudarskega glavarstva, ampak Inspekcije dela v Ljubljani. Vsled tega je zahteval, da se ukine bratovska skladnica na Jesenicah in da se priključi vse delavstvo od leta 1922. dalje k Osrednjemu uradu.

Naravno, da je ta zahteva razburila delavstvo in po pravici. Delavstvo razpolaga z dobro urejeno bolnico. Tudi glede zdravil se ne more pritoževati. Baje so ž njimi veliko na boljšem kakor bi bili na Okrožnem uradu. Vse to bi bilo za nje izgubljeno, ako bi se uresničila težnja Osrednjega urada. Toda to še ne bi bilo najhujše. Ali kdo bo zaščitil delavstvo za pravice, ki si jih je pridobilo z ozirom na zavarovanje za slučaj onemoglosti in starosti. Stališče, da bi bili vsi delavci tudi še nadalje lahko zavarovani z ozirom na zadnji dve omenjeni panogi zavarovanja pri bratovski skladnici, ni sprejemljivo. Kajti če ne bo več v veljavi zakon o zavarovanju rudarjev, ni več zakonite podlage, da bi se mogel prisiliti k prispevkom tudi podjetnik. Prostovoljno pa ne bo dajal. To je jasno.

Enodušna zahteva vsega delavstva, pa tudi krajevnih činiteljev je, da ostane vse pri starem. Da bodo enkrat za vselej odstranjena trenja in razburjenja prizadetih, bi bila dolžnost merodajnih činiteljev, da ustvarijo pravno podlago za mirni razvoj in napredek tudi bratovske skladnice na Jesenicah.

Strokovna organizacija.

Mariborsko okrožje

Maribor. Dne 1. febr. se je vršil sestanek čestarijev. Kakor se je razvidelo, se nekateri za »Pravico« nič kaj ne ogrevajo. Tovariši! Ne opustite svojega strokovnega glasila, v današnjih kritičnih časih mora vsak delavec, da razume strokovni pokret, to je mogoče pa le takrat, če bo naročen na svoj strokovni časopis, ki mu je tako rekoč učitelj in voditelj v trudapolnem življenju. — Pridno ga naročajte in širite med tovariši!

Ruše. Na Svečnico 2. febr. t. l. se je vršil sestanek delavcev v Rušah, na katerem je poročal mariborski tajnik o delavskih strok. organizacijah. — Sklenili smo, da za prihodnje skličemo večji sestanek in ustanovimo lastno skupino JSZ v Rušah. Tovariši! Najprvo močne strokovne organizacije, ki bodo delavca duševno in materijalno dvignile iz teh težkih razmer, katere danes proletariat doživlja. Zato vsi, ki trezno mislite, v organizacijo! Na delo za boljšo bodočnost. — Tovariši.

Kemični delavci

Hrastnik. Na iniciativo delavstva tukajšnje kemične tovarne, se bo vršil v nedeljo 12. februarja ob 5 popoldne sestanek zaupnikov, v svrhu ustanovitve skupine Jugoslovanske strokovne zveze. Na sestanku bo poročal zastopnik iz Ljubljane. Tovariši! Udeležite se tega sestanka v čim večjem številu, predvsem pa tisti, ki ste prijatelji poštenega dela v boju za delavske pravice.

Tovarniški delavci

Tržič. Naša strokovna organizacija je imela svoj redni letni občni zbor v pondeljek 6. t. m. Udeležba je bila izredno lepa, kar dokazuje, da napreduje med delavci hotenje po močni organizaciji. To je vesel pojav, ki ga moramo gojiti tako dolgo, da izvedemo močno strokovno organizacijo vsega delavstva. Občni zbor je otvoril in vodil tov. predsednik Kogoj. JSZ je zastopal tov. Ivan Gajšek, ki je v jedrnatem govoru prikazal delovanje JSZ za delavstvo, važno in težko delo ministra dr. Gosarja ter dokazal kako važno vlogo in naloge vrši strokovna organizacija, kajti, če bi te ne bilo, bi bilo delavstvo popolnoma na nemilost izročeno podjetnikom, še huje izkoriščano in bi tako bil položaj delavstva, tudi tistega, ki ni organizirano še mnogo, mnogo slabši. Vслед tega je nujno potrebno, da se svoje strokovne organizacije JSZ oklene vse delavstvo. Poročilo tov. Gajška so navzoči spremljali z velikim zanimanjem in ga odobraval. Poročila odbornikov so bila zanimiva in odobrena. Izvolil se je po večini stari odbor. Občni zbor je sprejel spremembo pravil in uredil skupino v smislu reorganizacije JSZ. Občni zbor je pokazal, da naša organizacija v Tržiču stoji trdno. Po občnem zboru se je vršil tečaj za nove odbornike.

Papirničarji

Preska - Medvode. Preteklo nedeljo se je vršil deveti letni redni občni zbor naše organizacije, kojega se je udeležil tudi zastopnik JSZ tovariš Ivan Gajšek. Predsednik skupine je otvoril občni zbor, ter podal besedo tov. I. Gajšku, ki je poročal o težkem položaju delavstva sploh, kojemu je vzrok tudi težak položaj naše industrije, ki trpi vsled gotovih carinskih odredb, ki omogočajo tujo konkurenco, kakor tudi vsled splošne gospodarske krize. Poročal je tudi o delu našega ministra za socialno politiko dr. Gosarja ter o raznih zakonih v prid delavstva. Pri vsem tem delu sodeluje tudi naša Jugoslovanska strokovna zveza. Nato je podal predsednik skupine poročilo o delovanju organizacije v preteklem letu. Na podlagi konkretnih dokazov je dokazal, kako potrebna je našemu delavstvu organizacija, ki mu je v mnogih najtežjih slučajih še edina opora in rešitev. Zato je v korist vsakega delavca, ki zna pametno misliti, da se tesno oklene naše organizacije, kajti nihče ne ve, kdaj se mu primeri slučaj, ko si sam ne bo mogel pomagati. Iz poročila tajnika je bilo razvidno, da je imela naša skupina lansko leto 198 članov, letos pa jih ima 204. Odbor je imel 12 rednih sej. Imeli smo štiri shode in tri članske sestanke. Skupina je prejela lansko leto skupno 71 dopisov, odposlala pa jih je skupno 72. Iz poročila blagajnika je razvidno, da je stanje blagajne popolnoma v redu, da pa žal nekateri neredno plačujoči člani povzročajo blagajni velike neprijetnosti radi »Pravice«, katerega mora organizacija točno plačevati upravi. Ker nekateri člani ostajajo dolžni na naročnini, ima naša blagajna tudi pri letošnji bilanci nad 300 dinarjev zgube. Prosim člane, naj točno plačujejo svoje mesečne prispevke. Preglednika računov sta v svojem poročilu izjavila, da sta našla poslovanje blagajne v redu in predlagala absolutorij odboru, katerega je občni zbor tudi izrekel. Nato se je vršila tudi volitev načelstva in nadzorstva, pri katerem je z malimi izjemami ostalo pri starem, kajti navzoči člani so na podlagi poročil občnega zbora bili z delovanjem organizacije popolnoma zadovoljni ter so sedanjemu odboru zopet poverili zaupanje in vodstvo organizacije.

Viničarski vestnik

Zavrč. Ob priliki zborovanja strokovne zveze viničarjev, dne 29. januarja je podal tov. Rozman tudi poročilo o delovanju oblastne skupščine v Mariboru. Po njegovem govoru je predložil tov. Košnik članom v sprejetje resolucijo na oblastni odbor, zahtevajoč, da se naj viničarski red uzakoni letos v prvem zasedanju oblastne skupščine. Zahteva se, da se uzakoni viničarski red tak kot ga je predložilo vodstvo viničarske organizacije, predvsem kar se tiče denarnih plač, ker je to življensko vprašanje vini-

čarjev. Resolucija je bila sprejeta in takoj odposlana.

Zavrč. 29. januarja se je vršilo v stari šoli lepo uspelo zborovanje viničarjev naše skupine. Govoril je tovariš Rozman. V soboto zvečer in v nedeljo popoldne so se vršili krajevni sestanki viničarjev povsod z veliko udeležbo in zadovoljivim uspehom. Pristopilo je na novo večje število članov in naročilo 33 na »Pravico«. Dne 30. januarja se je vršil organizatorično-tehnični tečaj za zavrčke odbornike v Turskem vrhu. Tečaj je vodil tov. P. Rozman.

Strigova (Medjimurje). Dne 2. februarja se je v Globočkem vrhu vršilo lepo zborovanje viničarjev. Govoril je tov. Peter Rozman. Ustanovila se je plačilnica pod predsedstvom tov. Kardinara Avgusta, viničarja v Globočkem vrhu. Pristopil so vsi navzoči viničarji in tudi za »Pravico« so se storili potrebni koraki. Tako je tudi v Medjimurje prišel naš pokret.

Železničarski vestnik

Iz intervencij. Osrednji odbor je vložil nujno ponovno vlogo na Jugoslovanski klub v zadevi 24 urne službe. Enaka vloga se je poslala obenem Delavski zbornici, da tudi ona stori potrebne korake, da se ta nesocialna naredba prepreči.

Delavske legitimacije. Nekateri ednice še dosedaj vedno niso dobile legitimacij za delavstvo. Ne bomo raziskovali, kje je krivda, ampak je dejstvo, da se s takim zavlačevanjem dela krivica delavstvu, ker se jim s tem krati še tiste drobtine ugodnosti, katere jim nudi Pravilnik za vozne olajšave. Posebno velika krivica se godi tistim delavcem, ki so meseca novembra lanskega leta oddali svoje stare legitimacije, ker niso imeli denarja, da bi si nabavili nove slike. Ti delavci so že sedaj četrti mesec brez legitimacij in se sploh ne morejo nikamor peljati. Opozarjamo merodajne kroge na ta nedostatek in zahtevamo, da se legitimacije prizadejemu delavstvu takoj izdajo. Osrednji odbor je o tem obvestil Jugoslovanski klub, da intervenira v tem smislu pri ministru.

Naš strokovni list. Često prihajajo pritožbe, da nekateri naši člani ne dobe redno »Pravice«. Krivda pri tem ne zadene ne Prometne zveze ne uprave »Pravice«, ampak se list večkrat »zgubi«. Da redno plačujoči člani ne bodo prikrajšani, naj nam take slučaje takoj javijo, da bomo poizvedeli, kje zaostaja list in obenem naj »Pravico« takoj reklamirajo. Reklamacije so poštnine proste in se izvrši na sledeči način: Vzemi kuverto in napiši na njo naslov uprave »Pravice« in na mesto, kjer se prilepi znamka, se namesto znamke napiše »Reklamacija«. V kuverto se položi listek z napisom: »Zadnje (piši, katero številko reklamiraš) ... številke »Pravice« nisem dobil in prosim, da se mi dopsilje drugo.« Nato napiši svoj natančen naslov brez vsakih drugih pripomb ali pozdravov. Tako reklamacijo oddaj odprto na pošto in v par dneh boš

prejel nadomestilo. Vsi oni pa, ki so zaostali z članarino »Prometni zvezi« in se jim je »Pravica« ustavila, naj jim služi ta ustavitev kot opomin za dolžno članarino. Radi tega je v interesu vsakega člana Prometne zveze, da plačuje redno članarino, da mu ne bo treba ustavljati »Pravice«. Vendar so pa dolžni oni, katerim se je »Pravica« ustavila in ne mislijo več članarine poravnati, da plačajo zaostalo naročnino za »Pravico«.

Krekova mladina.

Iz centrale. V nedeljo 5. februarja se je vršila v Ljubljani plenarna seja Krekove mladine, katere so se udeležile oz. se od nje pravočasno opravičile vse podružnice razen ene. Pretresali smo nova pravila in govorili tudi o našem splošnem življenju. Seja, ki je bila vsa živa in stvarna, je nosila na sebi vse znake našega mladega življenja in krepke volje, da rastemo v moči in ljubezni navzgor.

Ljubljana. V nedeljo 12. februarja ob 3 popoldne ponovi »Delavski oder« Krekove družine Ljubljana nar. igro »Legionarji«, ki je žela ob svoji prvi priveditvi priznanje vseh udeležencev; igra je dobro pripravljena in lahko razumljiva vsem — zato naj vsi pridejo! — Ta teden imamo poslovni tečaj. Nemški tečaj se nadaljuje 24. t. m. V četrtek redni sestanek. Govori tov. Avsenak o naši pesmi. Za soboto zvečer sklicujemo vse tovariše pevce iz sosednjih podružnic na skupen pevski sestanek. Drug četrtek pa (dne 16. februarja) bo skupni sestanek vseh ljubljanskih podružnic, na kar opozarjamo že danes.

Moste. Redno predavanje Krekove soc. šole v petek 10. t. m. v društvenih prostorih. Člani in članice točno in polnoštevilno.

Krekova mladina Ljubljana-Grad. V soboto sestanek podružnice. Predava tov. Edi Kocbek. Člani in članice, sigurno in polnoštevilno.

Krekova mladina Maribor. Sestanek podružnice se vrši v ponedeljek 13. februarja ob 8 zvečer. Predava tov. Tone Krošelj. Člani, polnoštevilno!

Jesenice. Redno predavanje Krekove soc. šole v ponedeljek 13. t. m. ob pol osmih zvečer v društvenih prostorih. Člani Krekove mladine in JSZ vabljeni.

Trbovlje. V nedeljo 12. t. m. ob pol desetih dopoldne sestanek Krekovec. Vabijo se tudi člani strokovne in Delavske zveze. Na sestanku bo poročal tov. Edi Kocbek.

Sv. Jodrt pri Laškem. V nedeljo 12. t. m. predavanje Krekove soc. šole. Ker bo predavanje zanimivo in poučno se želi polnoštevilne udeležbe.

Velenje. V nedeljo 12. t. m. ob pol desetih dopoldne sestanek Krekove mladine. O nalogah Krekovec poroča tovarišica Marjanca Rozmanova.

Agitirajte za „Pravico“!

Atom:

Misli krščanskega socialista.

Sila rodi protisilo.

Ta pregovor mi je prišel na misel, ko sem bral te dni v »Napreju« (št. 2): »Trocki, Zinovjev, Kamenjev in drugi, ki so veljali za najboljše, ne smejo zdaj povedati svojega mnjenja, se ne smejo organizirati, ne smejo imeti svojega tiska... Samo verske sekte so doslej kaj takega zahtevale.«

Sila vedno rodi protisilo. In če vprašamo zakaj, nam na to daje odgovor človeška narava sama. Sila ali nasilje stoji v konflikt z naravnim pravom in zato nujno mora podleči. Po naravnem pravu ima namreč človek, brez ozira na pozitivne postavbe in zakone, pravico do svobode in do varnosti svoje osebe in življenja. Seveda ne more biti ta svoboda neomejena. Ljudje so po naravi družabna bitja in brez neklih omejitev je urejeno sožitje onemogočeno. Vsakdo ima že po naravnem pravu pravico do popolne in proste samoodločbe, tako da nihče nima pravice ovirati ga v njegovem dejanju in nehanju. Če bi človek ne imel te pravice, bi vsakdo lahko poljubno drugim dajal postavbe, človek bi

bil suženj vseh in vsak red bi bil nemogoč. Vsak človek ima po naravnem pravu svobodo gibanja, t. j. svobodno si lahko izbere kraj bivanja, prosto si sme izbrati poklic, pravico ima do združevanja v društvih itd. Prostost ima celo z ozirom na greh, ne kakor, da bi imel pravico grešiti, ampak na podlagi svobode, po kateri ima pravico se svobodno udejstvovati. Prav isto velja o svobodi vesti, seveda ne v tem smislu, kakor da je človek povsem neodvisen od Boga in se mu zanj ni treba nič brigati. Saj je vest sodba razuma, ki nam pove, kaj smo dolžni storiti in opustiti in torej vsaj posredno izhaja od Boga. Seve, če se hoče kdo odpovedati tudi razumu in njegovi sodbi, mu ne moremo braniti.

Jasno razvidno je iz tega, da nasilje nikdar ni dovoljeno in da je v interesu javne varnosti in človeške svobode obsojden vreden vsak teror, naj si bo že še ali onę barve. Prav to velja o vseh raznovrstnih omejitvah svobode, ki so v povojnem času postale navada v raznih državah. Glavne vrste omejitve svobode, ki jih imam tu pred očmi so svoboda prepričanja, govora, tiska in združevanja. Naj se že vrše te omejitve potom groženj, hišnih preiskav ali kakorkoli, to na stvari sami ničesar ne spre-

meni. Vsak pritisk ponižuje človeško naravo, ki je po svojem bistvu svobodna. Morebiti si bo ta ali oni mislil, saj tudi Bog ne pusti človeku svobode in Cerkev sama človeku najbolj omejuje svobodo. Pa vendar to ni res, akoravno se to na prvi pogled čudno zdi. Bog, ki je stvarnik človeka, kateremu se človek niti upirati ne more, če sam tega ne dopusti, se vendar ozira na človeško dostojanstvo in noče nikogar siliti, da to ali ono mora storiti ali opustiti. Lahko bi Bog človeka prisilil, da vanj veruje, da ga posluša in živi po njegovih zapovedih, saj ga ima vendar popolnoma v oblasti, vendar tega ne stori. Bog hoče, da mu ljudje služijo svobodno, da svobodno uklonijo svoj um pred božjim resnicam, četudi jih ne morejo popolnoma doumeti. »Kdor veruje in bo krščen, bo zveličan, kdor pa ne veruje, bo pogubljen.« S temi besedami Kristus sam priznava možnost, da se bodo našli posamezniki, ki ne bodo verovali, priznava pa s tem tudi, da je človek svoboden. Isto priznanje človeške svobode vidimo na premnogih drugih krajih: »Kdor hoče za menoj priti...«, »Če hočeš biti popoln...« itd. Jasno je iz tega razvidno, da Bog ne mara nikomur krati svobode, čeprav gre tu za najvažnejše, za večno zveličanje. Ako torej Bog ne

maral krati človeške svobode, čeprav bi jo lahko in po vsej pravici, saj je naš stvarnik in gre za najvažnejšo zadevo človeka, moremo-li potem reči, da ima človek to pravico? Odgovor na to je vsakomur jasen.

Razumljivo je zato, da moramo obsojati nasilje, ki se vrši sedaj nad Trockim in njegovimi tovariši. Priznati pa moramo, da se sedanji vlastodržci v Rusiji ravnaajo po načelih svojih prednikov. Ljenin, Trocki in tovariši so z brahijalno silo zapirali in morili vse, ki so si upali drugače misliti kot oni sami. Sila rodi protisilo. Zgodovina se v Rusiji le ponavlja. Kar se godi zdaj v Rusiji, se je godilo svoj čas v francoski revoluciji. Nasprotno pa vemo, da sta se borila judovstvo in ž njim ves rimski imperij skozi 300 let proti ideji Jezusovi, toda povestnica nam priča, da je ideja zmagala nad nasiljem.

Morda bo kdo ugovarjal: Kaj pa inkvizicija? Na to odgovorjam, da je bila to zmota, ki je imela isti vir kakor jo imajo razne državne diktature bodisi, da je diktator na Španskem, ali v Italiji, ali v Rusiji ali kjerkoli. Oblast ima na človeka tako velik vpliv, da ga nujno vodi v zlorabo iste, če ni v resnici in popolnoma prešinjen duha in naukov Kristusovih in se ne zaveda dolžnosti

Reorganizacija urada za zavarovanje delavcev

V finančnem zakonu za leto 1927/28 sta razen pooblastila v čl. 281, na podlagi katerega je minister dr. Gosar izdal uredbo o organizaciji posredovanja dela, še dva člena (283 in 284), ki pooblašata ministra socialne politike, da reorganizira Osrednji urad za zavarovanje delavcev.

Minister dr. Gosar je pripravil načrt te uredbe. Zakon o zavarovanju delavcev je zavarovanje uredil popolnoma centralistično. Okrožni uradi so bili odvisni od Osrednjega urada v Zagrebu.

Vsi odloki Okrožnih uradov so morali čakati na sankcijo osrednjega urada

Načrt uredbe pa predvideva popolno **aytonomijo okrožnih uradov**. Na ta način se bo delo poenostavilo in hitreje vršilo.

Načrt uredbe je razposlan vsem delavskim zbornicam, da izrazijo o njem svoje mnenje. Besedilo uredbe seveda še ni definitivno, ker se bodo vpoštevale vse upravičene pripombe, ki jih bodo predlagale zbornice in druge korporacije.

Navodila za volitev delavskih in nameščenjskih zaupnikov.

Ta navodila se opirajo na zakon o zaščiti delavcev (ZZD) in sicer na člen 111, ki pooblašča ministra za socialno politiko, da izda za volitve delavskih zaupnikov potrebna navodila.

Zanimala nas bodo predvsem določila, ki niso obsejna že v ZZD.

Pravico do volitev delavskih in nameščenjskih zaupnikov imajo delavci in nameščenjski vseh obrtnih, industrijskih, trgovskih, prometnih, rudarskih in njim sličnih podjetij (čl. 1. in 3. ZZD). Te pravice nimajo osebe, katerim so poverjeni posli višje vrste (poslovodje, knjigovodje, blagajniki, inženjerji itd.).

Volitev zaupnikov se vrši v podjetju, ki ima zaposlenih najmanj deset delavcev po določenih teh navodilih; če se pa doseže med delavci in delodajalcem glede volitev kak drugačen sporazum, navodila niso obvezna (čl. 1.), v kolikor niso vzeta iz določb ZZD. To velja posebno glede določbe, da se morajo volitve vršiti redno v januarju vsako leto. Sporazumno (n. pr. ako je tako dogovorjeno v kolektivni pogodbi ali tudi drugače se izvrše lahko tudi kasneje. Ako se postavlja inspekcija dela na stališče, da ne prizna volitev obratnih zaupnikov, ki bi bili izvoljeni po januarju, krati svobodo, ki so jo dala delavstvu ta navodila in jih sama krši (čl. 1). Temu ne nasprotuje niti čl. 3., ki pravi: Ako se iz katerikoli razlogov volitev delavskih in nameščenjskih zaupnikov... ne bi izvršila v času, predvidenem v prejšnjem členu, morejo dosežanji zaupniki še nadalje ostati v svoji funkciji, a največ še za leto dni.

Čl. 5 navodil, ki določa število zaupnikov, napram številu delavcev, je identičen (popolnoma enak) s čl. 114 ZZD. Novo pa je to, da je meja navzdol določena. Samo podjetja, ki zaposlujejo več kot 10 delavcev ali 10 nameščenjskih, volijo zaupnike. Ta določba je bila sporazumno sprejeta na konferenci predstavnikov delavskih in delodajalskih organizacij. Torej pripade na 10—20 delavcev 1 zaupnik, 21—50 trije, 51—100 štirje, 100—150 pet, 151—450 šest; za vsakih nadaljnjih 50 delavcev se voli še en zaupnik. Najvišje število zaupnikov more biti 16. V podjetjih, kjer volijo delavci in nameščenjski skupaj tri ali več

zaupnikov, mora biti en zaupnik izvoljen od nameščenjskih. Če pa je v podjetju poleg delavcev več kot 10 nameščenjskih, morejo vsak zase voliti svoje posebne zaupnike.

Če pa obsega obrat več samostojnih oddelkov, lahko vsak oddelek voli svoje zaupnike, vendar število vseh zaupnikov ne sme presegati števila zaupnikov, ki odpadejo na celokupno število delavcev v podjetju.

Zaupniki se volijo z neposrednim tajnim glasovanjem po kandidatnih listah (čl. 8 navodil in čl. 111 ZZD). Gorostasna neresnica, da so volitve delavskih zaupnikov po besedilu navodil javne (»Jutro«, 21. I. 28.), je kar otipljiva. Volivno pravico imajo delavci obeh spolov, ki so že dopolnili 18. leto. Voljeni morejo biti ravno tako delavci obeh spolov, ki so polnoletni.

Volitve izvede volivni odbor. Kjer že sedaj imajo zaupnike, tvorijo ti volivni odbor. V podjetjih pa, kjer do sedaj niso volili zaupnikov ali pa so izgubili mandate, izvede volitve poseben odbor, ki ga tvorijo najstarejši delavci dotičnega podjetja. Ta odbor mora šteti ravno toliko članov, kot se voli zaupnikov. Nastane pa pri tem za nekatere prav težko vprašanje, ki ga nikakor ne znajo rešiti, namreč: če najstarejši delavci nočejo sodelovati v volivnem odboru, kaj potem? Ali se volitve ne morejo vršiti? Podoben slučaj imamo pri nar. skupščini. Prvo zasedanje otvori najstarejši član in predseduje. Zgodi se pa lahko, da ta odkloni. Ali se bodo zato poslanci, ki so se komaj zbrali, takoj razšli? (Skupščinski poslovnik namreč tega slučaj ne predvideva.) Ne! Po pameti bodo določili drugega najstarejšega člana. Tako tudi tu. V volivni odbor bodo šli delavci, ki so — ne oziraje se na one, ki nočejo prevzeti funkcije — najstarejši. Če seveda nikdo ne bi hotel iti v volivni odbor, je znamenje, da delavci za to institucijo še niso zreli. Da so pa ravno starejši člani prvenstveno določeni za volivni odbor, je vzrok temu, ker se od njih pričakuje, da bodo vestno in izkušeno izvedli naloge, ki jih ima volivni odbor. Te naloge so obširne in predstavljajo v malem vse to in še več, kar ima izvršiti n. pr. volivni odbor za občinske volitve. Tudi predpisi so zelo slični predpisom za občinske volitve. Volivni odbor je v svojem delu skoro popolnoma samostojen. Pač pa inspekcija dela in delavska zbornica lahko potom svojega odposlanca kontrolirata njegovo delo in pomagata, v kolikor navodila to zahtevajo.

Važno je, kar poudarja čl. 16. Zahteva, da se morajo sestavljalci kandidatnih listin ozirati na različne panoge posla in poklicev moških in ženskih delavcev in nameščenjskih, t. j. ne smejo kandidirati samo zastopnikovega poklica, nego upoštevati sorazmerno vse.

Zanimivo je, da navodila — v nasprotju s predpisi zakona o občinskih volitvah — ne dopuščajo, da bi se kandidatne liste vezale.

Glede glasovnic predpisujejo navodila, da ima vsaka kandidatna lista svoje glasovnice, ki se od od glasovnic drugih list razlikujejo po barvi. Popolnoma lastni presoji volivnega odbora pa je prepuščeno, da sam določi vsebino glasovnic: ali naj obsega samo ime skupine, ki je vložila dotično kandidatno listo ali tudi vsa imena svojih kandidatov. Brez dvoma se bo moral volivni odbor odločiti za rešitev, ki bo dala najmanj dela in povzročila najmanj stroškov.

Kot smo omenili, predpisujejo i ZZD i navodila tajno glasovanje. Vsak volivec dobi po eno glasovnico od vsake

kandidatne liste in eno neprosorno kuvert. Naloga volivnega odbora je, da predpis zakona — ki ga navodila niso izvedla do konca — v tem oziru izpopolni, kar gotovo ne bo težko (provizorična pregrada itd.).

Delodajalec je dolžan po nalogu inspekcije dela, da da volivnemu odboru na razpolago potrebne podatke, na podlagi katerih sestavlja ta potem volivni imenik, na dan volitev pa potrebne prostore za izvršitev volitev, če so za to svrhu primerni. Vse stroške pa, ki so v zvezi z volivnimi pripravami in volitvami zaupnikov, nosi pristojna delavska zbornica.

Proti delodajalcu, ki se ne ravna po navodilih za volitve delavskih zaupnikov ali jih krši, postopa pristojna inspekcija dela v smislu čl. 23 zakona o inspekcijah dela. Vse denarne kazni iz tega člena se stekajo v fond za zaščito delavskih in nameščenjskih zaupnikov pri pristojni delavski zbornici.

Navodila in poslovnik sta bila v glavnem izdelana že spomladi 1927. Za vzor so jim služili razni pravilniki nemških in drugih delavskih svetov, iz katerih so se vzela načela, primerna tudi za naše razmere.

Če delavstvo prizna, da je institucija delavskih zaupnikov zanj koristna ustanova in to gotovo prizna, potem bo simpatično sprejelo tudi ta navodila. Kajti ravno ta navodila bodo uvedla ustanovo delavskih zaupnikov res v življenje. Če pa bo delavstvo bojkotiralo ta navodila, bojkotira tudi ustanovo delavskih zaupnikov. Korist od bojkota bo imel delodajalec, škoda pa delavec.

Iz naše Internacionale.

Kongres v Monakovem.

Izvršilni odbor internacionale, ki je zasedal 1. febr. v Strassburgu, je sklenil, da se bo vršil 4. mednarodni kongres 26., 27. in 28. sept. 1928. v Monakovem. — V glavnem bo razpravljal kongres o vprašanjih koncentracije in racionalizacije industrije. Na dnevnem redu bo tudi stanje in naloge mednarodne socialne politike. — Poleg še drugih strokovnih vprašanj se bo bavil kongres z notranjo organizacijo internacionale. — Ob tej priliki se bo vršila tudi konferenca voditeljev delavskih mladinskih organizacij.

Tedenske novice.

Delavska zbornica v Ljubljani je kupila stavbo stare ljudske šole za celjsko okolico. Ta nakup je odobril minister dr. Gosar kakor tudi potreben denar za nakup. Delavska zbornica bo stavbo preuredila ter jo izročila v uporabo izkjučno v delavske svrhe. V tem novem domu bo dobila svoje zatočišče Borza dela, delavska kuhinja ter vse pri Delavski zbornici registrirane delavske strokovne organizacije. S svojo hitro rešitvijo je dokazal minister dr. Gosar, da mu je dobrobit delavstva nad vse pri sreči in da mu gre na roko, kolikor mu razmere dopuščajo. Da je nova stavba največjega pomena za vse delavstvo v celjskem okraju, ni potreba posebno poudarjati.

Poselska zveza otvori 10. februarja 1928 zavetišče za brezposelna dekleta v Marijinem domu (Slomškova ulica 20), kjer je najela za ta namen več sob. Dekleta bodo dobila tam snažno in gorko prenočišče (3 Din za noč). Posebna soba je določena, da lahko dekleta bivajo tam nednevno. Dekleta, ki želijo priti v zavetišče, se morajo javiti preje v pisarni Poselske zveze. Stari trg št. 2, I. nadst. — Poselska zveza.

Stanovanjske odpovedi v Ljubljani. 1. februarja je bilo pri okrajnem sodišču v Ljubljani vložnih 358 stanovanjskih odpovedi za mesec maj t. l. v smislu novega izpremenjenega stanovanjskega zakona. V novembru in decembru je bilo pri istem sodišču vložnih nad 400 odpovedi. Celokupno število stanovanjskih odpovedi za maj 1928 znaša torej v Ljubljani okoli 700.

»Žena z zaprtimi očmi« je danes najbolj iskana knjiga med široko publiko. Vsled tega mora imeti to knjigo vsaka knjižnica in vse knjigarne. Knjiga se dobi pri Jugoslovanski strokovni zvezi v Ljubljani, Stari trg 2, I., za 20 Din broširana in za 27 Din v elegantni vezavi.

V knjižnici Prosvetnega odseka Del. zbornice v Ljubljani se je promet v januarju zopet povečal napram decembru. Kako hitro napreduje knjižnica, bo pač vsakdo razvidel iz primerjalnih števil z lanskim januarjem. Številke v oklepajih pomenijo napredek napram lanskemu januarju. Knjižnico je obiskalo 2029 (1548) članov, ki si je izposodilo 4051 (3066) knjig. Dohodkov je bilo 6148 Din (4800 Din). Novih članov se je vpisalo v letošnjem januarju 116. Knjižnica sedaj že sama po sebi vabi nove člane.

Smrtna nesreča. V ponedeljek zjutraj se je v Kamniku smrtno ponesrečil 20 letni Dolinšek iz Perovega pri Kamniku. Na postajnem skladišču je nosil s svojim tovarišem trame. Ko je hotel vreči tram na voz, mu je na zmrzlem podu spodrsnilo, da je padel vznak na glavo, težki tram pa mu je pri tem z vso silo priletel na prsa in mu zmečkal obisti in prsni koš. Ko so mladega ponesrečenca prepeljali domov že umirajočega, je izdihnil.

Po desetih letih. Iz Rusije se je oglašil Lovrenc Vojska iz Doba pri Domžalah, ki je leta 1914. odšel na rusko fronto. Zdaj je prišlo pismo 1. januarja 1928., kjer Vojska poroča, da je živ in zdrav. Nahaja se v neki vasi v Taškentu, je poročen in ima dva otroka in se mu razmeroma dobro godi. Peča se s kovaštvom. Oče in mati sta mu v tem času umrla in jih ne bo več videl.

Smrtna nesreča na železnici. Na Svečnico okoli polnoči je osebni vlak povozil med Savo in Zagorjem Terezijo Novak, ženo čuvaja Antona Novaka in sestro afriškega misijonarja g. o. Musarja. Vračala se je po tiru domov v Renke. Skoraj gotovo se je vlaku napačno umaknila, stroj jo je pred seboj valil do 150 metrov dalec in vso razmesaril ter obkole raztrgal. Imela je pri sebi 5000 kron denarja, ki je menda tudi izgubljen.

Smrt v studencu. Dne 28. januarja zvečer je pri zajemanju vode padel v 28 metrov globok studenec 22 letni edini posestniški sin Horvat Alojz iz Šprinca v Medjimurju. Po dolgem iskanju so ga opazili v vodnjaku šele 30. januarja, ker so pa čakali komisijo, so ga izvlekli iz vode šele 1. februarja, toda komisije sploh ni bilo. Razbil si je črepinjo in je bil še popolnoma mehak po telesu, čeprav je ležal skoraj pet dni v vodi. Umrli je bil pošten in zelo priljubljen povsod.

Zalosten slučaj. V Zemunu je neki devetletni deček stikal, ko je bil sam doma, po jedilni shrambi. Našel je razen dobrih jedil tudi dve steklenici močnega žganja. Deček je izpil eno od steklenic do dna. Mladega junačka so prepeljali, ko so ga dobili totalno pijanega, nemudoma v bolnico, kjer se je za hip zavedel ter povedal, kaj je storil, takoj nato so ga napadli tudi krči, po dve uri trajajočem trpljenju je pa umrl.

Železni valjar zmečkal delavca. V znani železarski tovarni v Varešu se je pripetila prejšnjo soboto strahovita nesreča. Delavec Marko Zingel je bil zaposlen pri valjarju na visokih pečeh za taljenje železa. V neprevidnosti je padel pod valjar, ki ga je dobesedno zmečkal. Njegovo strahovito izpačeno truplo so komaj izvlekli izpod valjarja.

Skoraj bi ga bili živega pokopali. V Bratiču v Hercegovini se je pripetil nenavaden slučaj. Kmet Jakov N. se je zgrudil sredi ceste, navidez zadet od kapi. Ljudje so ga skušali zama obuditi k zavesti s tem, da so ga polivali z mrzlo vodo. Prepričani, da je mrtev, so ga položili svojci na mrtvaški odel. Medtem, ko so žena in otroci objokovali njegovo smrt, je jel kazati mrtvec nenadoma znake življenja. Kmalu nato se je docela zavedel. Začuden je gledal prvi hip okoli sebe, nato se je pa dvignil in vstal. Zalost se je izpremenila v veselje: Jakov, ki je vstal od mrtvih, je dal prinešti iz kleti sod vina in ljudje so pili od večera do belega dne.

Mlad samomorilec. V Crikvenici se je ustrelil 12letni učenec I. razreda meščanske šole Oskar Manestar. Frkova je gnalo v smrt dejstvo, da je prinesel domov slabo šolsko spričevalo. Dečko si je pognal kroglo v senec. Po 12 ur trajajočem trpljenju je izdihnil.

Ali si že kupil knjigo:

„Žena z zaprtimi očmi“?

Dopisi.

Vič. Občni zbor Okrajne del. zveze se vsled nepričakovane ovire vrši v petek 17. t. m. ob pol 8 v Društvenem domu in ne kakor prvotno objavljeno. Odbor.

Vič. Bilanca občinskega gospodarstva v letu 1927. Občina je garantirala do sedaj raznim stavbenim zadrugam kredit v znesku Din 2.400.000. Denarni promet ca 1.000.000 Din. Koliko se je v letu 1927. popilo? Vina 205.383 litrov, piva 61.225 litrov, mošta 4641 litrov, žganja 13.642 litrov. Občinski odbor je poleg ostalih načrtov, regulacije vode itd. sklenil gradnjo vodovoda. Z gradnjo se bo začelo že pomladi; v to svrhu je pripravljena svota pol milijona dinarjev.

Velenje. Pri nas se je poročil na Svečnico tov. Egidij Janežič z gđc. Marijano Špital iz Soleka. Zenin je vrli član naše organizacije. Na svatovščini se je nabralo 180 Din za podporni sklad naše skupine. Novoporočencema obilo sreče, vsem darovalcem pa najlepša zahvala!

Socialni pregled.

Delo belgrajske delavske zbornice. Iz poročila delavske zbornice, ki je te dni zborovala v Belgradu, posnemamo nekaj zanimivih podatkov: Legitimacij za znižano vožnjo po železnici je izdala od 1. januarja do 3. oktobra 1927 13.938, od teh največ za Skoplje, namreč 8336. Iz Macedonije se namreč rekrutira ne-kvalificirani proletarijat. — Denarnih podpor brezposelnim in potujočim delavcem je izdala zbornica od 1. januarja do 30. novembra 1927 v znesku 675.214 Din in sicer: iz svojih sredstev 78.044 in iz fonda za brezposelne delavce 597.170 Din. V decembru se je izdalo še 92.882 Din, kar znači, da se je v preteklem

letu izdalo skupno 779.612 Din za podpore nezaposlenim delavcem. Teh podpor je prejelo preko zbornice 7841 delavcev, preko borze dela pa 1155. — Glede zaščite delavskih plač je zbornica uspešno intervenirala in pripomogla, da je 753 delavcev prišlo do svojih zaslužkov v znesku 851.294 Din. — V Belgradu je imela zbornica 23 intervencij in 63 inspekcij, v ostali Srbiji pa 309 intervencij in 273 inspekcij.

Zavarovanje za starost v Angliji. V Angliji je 1. januarja t. l. stopil v veljavo novi zakon o obveznem starostnem zavarovanju. Zavarovanju so podvržene vse osebe, brez razlike poklica in ostalih zasigurnih dohodkov. Tako dobi že sedaj v Angliji okoli 450.000 oseb, starih 65—70 let, 10 šilingov tedenske podpore. Na ta način so zavarovane tudi žene in vdove starcev, ki so onemogli in dosegli 65. leto starosti. Po predpisih zakona se odvzame vsakemu moškemu in ženski, ki so kjerkoli zaposleni, od tedenske plače gotova majhna svota in daje v fond za starostno zavarovanje. — Ravno tako plačuje tudi delodajalec v ta fond. Ko pa dotični mož ali žena doseže 65. leto starosti, je delodajalec, pri katerem so zadnjikrat delali, tudi še naprej dolžan plačevati v ta fond.

Razno.

Peš iz Amerike v Pariz. Pred kratkim se je podal 25 letni študent Eastman iz Saluna v Massachusettsu peš na pot iz Amerike v Pariz. Mestni župan je dal Eastmanu seboj pozdravno pismo predsedniku francoske republike. Eastman krene proti Alaski ter bo skušal priti preko zamrznjenega morja na Kamčatko, nakar bo nadaljeval pot preko azijskega kontinenta. Eastman upa, da prispe v Pariz leta 1930.

Od mravelj pojedena. V vasi Karitubi (država Parana) je jata krilatih mravljincev poplavila hišo starke Balbine de Noraha. Starka je spala. Na stotisoče mravelj se je vrglo nanjo in zlezlo pod obleko. Nesrečna starka je skočila s postelje, toda padla onemogla na tla, sosede pa so bili na polju in niso čuli obupnega kričanja. Šele zvečer so začeli kmetje stokanje in so vdrli v hišo. Našli so revo pokrito z globokimi ranami. Zdravnik se je moral poslužiti strupenega plina, da je preprečil razjarjene mravlje. Eno uro nato je starka v strašnih mukah vsled zastrupljenja krvi umrla.

Koliko Kitajcev živi izven Kitajske? Po najnovejši statistiki se nahaja izven Kitajske okoli 10 milijonov Kitajcev, in sicer: v Nizozemski Indiji 1.835.000, v francoski Indo-Kini 1.030.000, v Hongkongu 445.000, v Zedinjenih državah 150.000, v Birmi 130.000, v Malajskem arhipelu 93.000, v evropski Rusiji 71.000, na Filipinih okoli 40.000, v Koreji okoli 30.000, v Avstraliji preko 30.000, v Kanadi pa 12.000.

Slepici bodo lahko čitali. Prof. Rošing v Leningradu je konstruiral stroj za čitanje za slepce. Prvi poizkusi so se prav dobro obnesli. Stroj izpreminja pisane črke v zvočne znake. Seveda mora slepec zvočne znake dobro obvladati. Iznajdba je, spričo ogromnega števila slepcev — 300.000 — v sovjetski Rusiji, velikega praktičnega pomena.

Za kratek čas.

Glavna oseba. Kmetica (sosedi): »To pa moram reči, v naši hiši je mož glavna oseba, vse se vrti okoli njega.« Soseda: »Seveda se vrti, ker je vsak dan pijan.«

Pri zdravniku. Bolnik: »Kaj mislite, gospod doktor, ali bom lahko sto

let star?« — »Koliko ste stari?« — »Petdeset let.« — »Ali kaj pijete? Ali kadite? Ali igrate?« — »Nič!« — »Ali tudi sicer nimate ničesar, kar bi se vam dopadlo ali bi vas vznemirjalo,« — »Ne!« — »Ja, ljubi Bog, zakaj po potem hočete biti sto let star?«

Rojstni dan. Učitelj: »Janezek, ali veš povedati, kdaj si bil rojen?« — Janezek: »Takrat, ko so pri nas hlev zidali.«

Pred sodnikom. Sodnik tožencu: »Vi ste rekli, da je tožnik goljuf. Ali je res?« — Toženec: »Res je, samo rekel nisem.«

Resnica. Janez iz Muhovca je pri fantovskem pretepu izbil Francetu iz Mlake levo oko. Črez leto se nekje srečata. »France,« vpraša Janez, »ali si še kaj hud, ko sem ti oko izbil?« — »E, kaj bi tisto,« odvrne France, »sem že pozabil; toda povem ti, če mi še desno izbiješ, te vse življenje več ne pogledam.«

Dober odgovor. — Polizobraženeц: »... sicer pa je po mojem prepričanju zahajanje v cerkev le za reveže, neumne in neizobražene ljudi.« — Župnik: »Potem se čudim, kako da vi nikoli ne pridete.«

Pozabljiv. Profesor (premišljuje v gostilni): »Pred pol ure sem naročil večerjo. Sedaj pa res ne vem, ali jo je natakar pozabil prinesiti, ali sem jo že snedel, ali pa jo sploh nisem naročil.«

Kaj bo dobil. Kmet je dal zavarovati svoje posestvo proti požaru. Vprašal je uradnika: »Koliko bom dobil, če mi jutri hiša pogori?« — Uradnik mu odgovori: »Po mojem mnenju najmanj tri leta.«

Vrednost denarja. Za 100 nemških mark dobiš 1358 Din, za 100 lir 301 Din, za 1 dolar 56.75 Din, za 100 francoskih frankov 223 Din, za 100 češkoslovaških kron 168.50 Din, za 100 šilingov 802 Din.

Vsak zaveden somišljenik je član

I. delavskega konzumnega društva v Ljubljani.

Vsaka varčna gospodinja kupuje vse pri svoji lastni zadrugi. --- Vsak dober računar more izračunati, da se kupi najceneje v našem konzumu.

Slavko Savinšek:

6

Milica, otrok bolesti.

»Lepi ste, gospodična, lepi in dobro vam bo pri nas, ako boste pridni in ubogljivi, he, he, he,« stopi gospod bliže k njej. »Petsto dinarjev vam dam za početek; jutri lahko pričnete, če vam je všeč, he, he, he!«

Milica si je zaželela v tem hipu, da bi ji dejal: ne, ne maram vas!«

»Pridete, he, he?«

Milica molči. Pred očmi ji pleše tolsti nasladni obraz tovarnarjev; drobne oči njegove, črno obrobene in zalite s tolščo se ji reže kakor strah. A poleg njegovih prosijo upadle očetove oči, poleg njih stoji trpka materina beseda in zakrpana obleka sestic in jok bratcev za kruh.

»Pridem, hvala lepa!« se ji utrga.

»Prav, prav, gospodična, prijatelji bomo, če beste ubogali, he, he! No, malo še počakajte,« jo zadrži, ko hoče oditi in jo prime za belo laket: »Da vas prav ogledam zdaj, ko ste naša, he, he!«

Milica bi mu rada najraje pljunila v obraz. Krepko se zasuče in iztrga laket mastni dlani. Oči ji jezno zagore v tovarnarja.

»Gospodična, takole ste šele prav lepi, he, he, he, takile!«

»Gospod tovarnar, ne norčujte se iz mene. Pohabljen sem. Nisem lepa.«

»Kaj to! Samo hodite težko, drugače ste pa celo zelo lepi, he, he, he!«

Milica zardi in v srujo jo zapeče kot bi jo z nožem sunil vanj. Obrne se k vratom.

»Hvala lepa, gospod tovarnar! Klanjam se!«

»Na svidenje jutri ob osmih. Že naročim gospodoma, da vam pokažeta delo, dokler mene ne bo; potem boste pa meni pomagali, he, he, he!«

Milica ne ve, kako je prišla ven. Že na ulici je, pa še vedno ji zoprne poje v ušesih: he, he, he. In laket, kjer se je je oprijela tolsta roka, jo žge; zdi se ji, kakor da je umazana. Z robcem si jo obriše. In gre dalje Milica, pa ne vidi ljudi, ne ulic, ne voz, ničesar ne vidi. Samo oni tolsti obraz vidi pred seboj in mlaskanje ustnic čuje. — Sama ne ve, kdaj je doma.

»No, kako si kaj opravila?« se zapičijo vanjo materine oči.

»Sem!«

»No, hvala Bogu! Zdaj bo bolje. Koliko bo plače?«

»Petsto dinarjev!«

»Malo je, malo, za toliko šolanja! Ali bolje ko nič. Sčasoma bo več, če boš pridna. In ubogati moraš, ubogati!«

Milica se zasuče v mater kot bi jo pičil gad. Mati, tudi ti? Ah, mati, saj ne veš, kaj si rekla, saj ne poznaš tolstega obraza, tistih odurnih ustnic, tistih mastnih spolzkih rok in umazanih oči! Ah, mati, saj nisi videla, nisi slišala! Sicer bi ne rekla prav tako kot oni!

K očetu stopi Milica v sobo, da mu pove novico.

»Ali boš zadovoljna?« vpraša oče in ljubezen mu gori iz oči in skrb in vse, vse, kar more oče dati hčeri.

»Upam, ata!«

Ni si upala povedati, kako se ji je godilo in kako ji je tesno pri srcu.

»Kaj pa se držiš ko dež v pratiki?« jo uje mati po večerji. »Pa danes, ko si službo dobila?«

»Glava me boli in nogi. Trudna sem!«

»Kar leži! Jutri boš morala že zgodaj vstati.«

Milica leže v posteljo in ne more spati. Pred njo gore zatolščene oči tovarnarjeve, laketi in roka jo pečeta. Milica tiho joče in v joku zaspi. Ij sanj plane zdaj, zdaj vsa splašena, pogleda z razprtimi očmi okrog sebe in mraz jo strese, da potegne odejo čez glavo. Pa komaj zatisne oči, že zopet je pred njo oni spolzki obraz.

»Joj, Milica, boš zmogla? Kako bo? Boš mogla ubogati? Zlomiš vsiljivost? Priboriš spoštovanje? O koliko vprašanj in vprašajev. Pa upaj, Milica, upanje je življenje življenja!«

Tretje poglavje.

Milica se smeje in se joče. Že mesec dni je v službi. Dan za dnem ji skačejo prsti po pisalnem stroju, dan za dnem posluša monotono narekovanje tovarnarjevo, ki ji bije v ušesa kot deževanje v temni noči, kadar leži v postelji s polzaprtimi očmi in misli. Misli se ji mehnično pri tem narekovanju gnetejo okrog besed, ki jih govori

vanjo debeli tovarnar. Toda ko odloži gospod šef papir in narekovanje preneha, prične drugačno narekovanje. Vedno enako, vedno ista pesem: o ljubezni! Tedaj se Milica mora smejati! Debeli tovarnar, pa ljubezen. Ne gre Milica v glavo to, zato se smeje. In kadar si prične tovarnar mesnato roko polagati na srce, zavijati oči in sentimentalno govoriti, takrat plane Milica v glasen smeh, ki nezamre niti pod najobupnejšimi pogledi tovarnarjevimi. Tovarnar ji dela poklone, jo lovi za roko, jo boža po laktih, se sklanja v njene ko noč črne lase, ji govori sladke besede, jo imenuje svojo zlato, svojo sladko Milico. Z roko ji meče poljubčke, kadar ga udari po predzniki roki, kadar mu zabrusi svoj gnjev v lice. Pa kako na drobno stopica, kako pomežikuje z očmi (te oči z vso postavo tovarnarjevo vred spominjajo Milico na prešičke, ki jih vidi včasih na sprehodu v okolici), kako se po prstih priplazi za njo, da bi jo v roko poljubil, ki mu jo pa deklica vedno pravočasno umakne, ker pazi nanj. Mora se smejati Milica na koncu koncev. Toda kadar ji je obraz v najglasnejši smeh ubran, jo najbolj boli srce!

Milica se joče. O, dostikrat, preden pride tovarnar v pisarno in sedi sama za pisalno mizo in misli, kaj jo vse čaka še do konca službe, tedaj se ne zmore več: glavo skloni v bele dlani in zajoče tako, da se ji vidno strese mlado telo. Joče Milica, ko hodi sama samcata po najbolj samotnih ulicah domov in misli na sramoto svojo, da mora za ljubi kruhek služiti med takimi ljudmi. Joče Milica posebno tedaj, kadar ji mati na njene tožbe odgovarja, da mora potrpeti, da tovarnar ni napačen človek, ker ji da zaslužek in je ž njo še celo tako prijazen. Hudo je Milici, ko vidi, kako se očetu temni obraz, kadar govor nanese na njeno službo, kako mu vzplamti od pravkar prestane boleznijo še vedno blede, upadlo lice, kako mu zagori v očeh strašna jeza in maščevalnost! Parkrat ji je je že dejal oče, dobri ata:

»Pusti, Milica, bomo že toliko časa, da drugod dobiš, pri poštenih ljudeh!«

»A mu je Milica odgovorila: »Ata, ne bojte se zame! Že vzdržim! Preveč se mi gnusijo vsi skupaj, da bi me mogli speljati, čeprav sem še mlada in neizkušena!«

(Dalje.)